

Sygn. akt II Ca 1494/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Teresa Kołbuc**

Sędziowie: **SO Magdalena Bajor-Nadolska (spr.)**

SO Cezary Klepacz

Protokolant: protokolant sądowy Agnieszka Baran

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 stycznia 2014 r. w Kielcach

sprawy z powództwa A. M.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 29 sierpnia 2013 r., sygn. VIII C 990/12

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie III (trzecim) w całości i zasądza od A. M. na rzecz (...) S.A. w W. kwotę 966,80 (dziewięćset sześćdziesiąt sześć 80/100) złotych tytułem kosztów procesu; oddala apelację w pozostałej części i zasądza od (...) S.A. w W. na rzecz A. M. kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II C a 1494/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Kielcach zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz A. M. kwotę 9000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz wzajemnie zniósł koszty procesu między stronami oraz orzekł o nieuiszczonych kosztach sądowych.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 6 listopada 1999 r. w N. doszło do wypadku drogowego w wyniku, którego kierujący pojazdem m-ki F. (...) nr rej. (...) J. B. potrafił poruszającego się w sposób prawidłowo rowerem A. T.- brata powódki. A. T. w chwili zdarzenia miał 1,51 promila alkoholu w krwi, a jego rower nie był wyposażony w autonomiczne oświetlenie wymagane przy poruszaniu się po drogach w warunkach pozmrokowych. W wyniku doznanych obrażeń A. T. zmarł w dniu 7 listopada 1999 r. W dacie śmierci miał 22 lata, a powódka 16 lat. Wychowywała samotnie czteroletnią córkę. Z bratem łączyła ją silna więź emocjonalna. Wcześniej w wypadku drogowym straciła ojca oraz drugiego brata. Brat pomagał jej w opiece na dzieckiem oraz wspierał zarówno psychicznie jak i finansowo. Jego śmierć wywołała u powódki zaburzenia emocjonalne w postaci szoku psychicznego i silnego stresu. Pojawił się u niej lęk, zaburzenia snu, zmiany w zachowaniu. W okresie roku od śmierci powódka zażywała leki uspokajające, ale nie korzystała z pomocy psychiatrycznej ani psychologicznej. Miała roczną przerwę z nauce z uwagi na trudną sytuację finansową. Obecnie

nadal odczuwa brak brata w czasie świąt lub rodzinnych spotkań. W wyniku kumulacji negatywnych, stresogennych czynników w życiu powódki w przeciągu krótkiego czasu (trzy tragiczne śmierci najbliższych członków rodziny) pojawiły się u niej długotrwałe skutki emocjonalne w postaci silnej nerwicy hipochondrycznej, lęku, niepokoju, somatyzacji, które w sposób znaczny zakłócają jej funkcjonowanie społeczne, rodzinne i zawodowe.

W tych okolicznościach faktycznych Sąd Rejonowy uznał, iż roszczenie powódki o zapłatę zadośćuczynienia za krzywdę zasługuje na ochronę prawną w świetle art. 23 k.c. , art. 24§1 k.c. i art. 448 k.c. Sąd wskazał, że śmierć brata naruszyła dobra osobiste powódki w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, zaś skutki naruszenia dobra osobistego przez spowodowanie śmierci osoby bliskiej w wypadku komunikacyjnym są objęte odpowiedzialnością gwarancyjną ubezpieczyciela. W ocenie tego Sądu przedmiotowe świadczenie nie zostało wyłączone przez § 10 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 roku w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów.

Sąd Rejonowy za niezasadny uznał również podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia wskazując na treść art.442² k.c. przewidującego dwudziestoletni termin przedawnienia dla tego rodzaju roszczeń, jeżeli nie uległy przedawnieniu przed wejściem w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny.

Ustalenia co do rozmiaru doznanej przez powódkę krzywdy Sąd oparł o fachową opinię biegłej psycholog M. D. dzieląc wnioski z niej płynące. W ocenie Sądu, odpowiednia kwotą tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez powódkę krzywdę jest kwota 10 000 zł, którą zmiarkował o 10% jako przyczynienie się A. T. do wypadku z uwagi na stan nietrzeźwości w jakim w dacie wypadku się znajdował oraz okoliczność, że rower którym jechał nie był wyposażony w autonomiczne oświetlenie wymagane przy poruszaniu się po drogach w warunkach pozmrokowych. Żądanie ponad kwotę 9 000 zł jako wygórowane oddalił. O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.c. wzajemnie je znosząc.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w całości. Zarzucił:

1) naruszenie prawa materialnego t.j.

- art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. oraz art. 362 k.c. przez przyjęcie, że powodowi w ogóle przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych - więzi rodzinnej i to w kwocie rażąco wygórowanej bez należytego uwzględnienia stopnia przyczynienia się poszkodowanego do swej szkody;

- § 10 Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów poprzez przyjęcie, że umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność odszkodowawczą za naruszenie dóbr osobistych innych niż życie i zdrowie;

2) naruszenie przepisu prawa procesowego t.j. :

- art. 233 § 1 k.p.c. polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie zawyżonej kwoty zadośćuczynienia;

- art. 100 zd.1 k.p.c. przez nieprawidłowe rozliczenie kosztów procesu t.j. zniesienie tych kosztów zamiast ich stosunkowego rozdzielenia stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik procesu.

W oparciu o powyższe zarzuty wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego (...) S.A. kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie jedynie w nieznacznej części t.j. co do rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego jako prawidłowe podziela i przyjmuje za własne. Podziela również dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę prawną ustalonych okoliczności faktycznych, skutkująca przyjęciem, że powódce przysługuje zadośćuczynienie w związku ze śmiercią brata A. T. .

Zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. w zw. §10 ust.1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów, z uwagi za przyjęcie ich za podstawę prawną dochodzonego roszczenia o zadośćuczynienie uznać należy za chybione.

Zgodnie z aktualną i ugruntowaną już linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (wejście w życie art. 446 § 4 k.c.). Wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. doprowadziło bowiem jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania. Dla osób bliskich zmarłemu w wyniku czynu niedozwolonego, ich własną krzywdą jest zerwanie rodzinnych, emocjonalnych więzi (por. uchwała z 22 października 2010 r., III CZP 76/10, Biul. SN z 2010, nr 10, poz. 11, wyrok z 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, LEX nr 848128, teza 2 wyroku z 25 maja 2011 r., II CSK 537/10, teza 2 uchwały z 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, LEX 950584, wyrok z 15 marca 2012 r., I CSK 314/11, LEX nr 1164718). Ten kierunek wykładni utrwalają najnowsze uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada i 20 grudnia 2012 r. wydane w sprawach odpowiednio III CZP 67/12 i III CZP 93/12. W obu tych uchwałach Sąd Najwyższy wskazał, że § 10 ust. 1 nieobowiązującego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. Nr 26, poz. 310 ze zm.) nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby na podstawie art. 448 w zw. z art. 24 § 1 k.c. Sąd Najwyższy wskazał, że postacią odszkodowania za szkodę niemajątkową na osobie jest w takim wypadku zadośćuczynienie za własną krzywdę osoby bliskiej zmarłego wyrządzoną przez spowodowanie śmierci uczestnika wypadku komunikacyjnego. Ta szkoda niemajątkowa (krzywda) mieści się w ramach odpowiedzialności za szkodę związaną ze śmiercią w związku z ruchem pojazdu.

Sąd Okręgowy powyższe stanowisko w pełni podziela. Opiera się ono na koncepcji, że więź emocjonalna łącząca osoby bliskie jest dobrem osobistym, a więc pozostaje pod ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c.. (por. uchwała SN z dnia 22 października 2010 r. III CZP 76/10, LEX nr 604152), zaś doznany na skutek śmierci osoby bliskiej uszczerbek, będący następstwem jej zerwania stanowi naruszenie dobra osobistego, uzasadniające przyznanie zadośćuczynienia. Nie budzi wątpliwości Sądu Okręgowego, iż w okolicznościach niniejszej sprawy wykazane zostało istnienie między powódką a zmarłym silnej więzi emocjonalnej uzasadniającej uznanie jej za osobę dla niego najbliższą. Powódka była z bratem bardzo zżyta, wcześniejsze tragiczne zdarzenia w rodzinie (śmierć starszego brata i ojca) zbliżyła rodzeństwo do siebie. Powódka w bracie znajdowała oparcie emocjonalne, wspierała go psychicznie, w szczególności w trakcie ciąży i po urodzeniu dziecka, jak również pomagał finansowo. W szczególności wbrew zarzutom apelacji Sąd Rejonowy uwzględnił przy ocenie rozmiaru krzywdy fakt, że śmierć A. T. była już kolejną tragiczną śmiercią w rodzinie w nieodległym czasie. Jednakże jak wynika z zeznań powódki i opinii biegłej to jego śmierć przeżyła najbardziej. Po śmierci brata A. pojawił się u powódki lęk, zaburzenia snu, zmiany w zachowaniu, które to objawy wcześniej u niej nie występowały, w związku z czym ich wystąpienie można powiązać przyczynowo z przedmiotowym zdarzeniem. Zaburzenia te w związku z pozostałymi niekorzystnymi zdarzeniami losowymi wywołały u powódki uszczerbek na zdrowiu w postaci zaburzeń nerwicowych. Podnoszone przez skarżącego okoliczności, że brat powódki był osobą nadużywającą alkoholu oraz nie miał wykształcenia i stałej pracy nie wpływały na to, że jego utrata była mniej przez powódkę przeżywana.

Reasumując słusznie zatem przyjął Sąd Rejonowy, iż powódce w okolicznościach niniejszej sprawy przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie w oparciu o normy art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego, również przyznana z tego tytułu kwota jest odpowiednia. Zarzut naruszenia art.233 k.p.c. w tym zakresie uznać należy za chybiony. Strona pozwana w istocie przy pomocy powyższego zarzutu podnosiła, iż wysokość przyznanego powódce zadośćuczynienie jest rażąco wygórowana. Kwestia ta zaś winna być podnoszona w ramach zarzutów dotyczących naruszenia prawa materialnego, tj. art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. a nie oceny dowodów. Wskazać należy, że wysokość przyznanego na podstawie art. 448 k.c. zadośćuczynienia ma charakter ocenny i stanowi atrybut Sądu I instancji. Strona może skutecznie zakwestionować jego wysokość tylko wtedy, kiedy nieproporcjonalność do wyrządzonej krzywdy jest wyraźna lub rażąca. Sytuacja taka w niniejszej sprawie nie występuje. Sąd Rejonowy uzasadnił wyczerpująco wysokość zasądzonego świadczenia i Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do podważenia oceny w tym zakresie. Wysokość zadośćuczynienia określona przez Sąd Rejonowy w oparciu o art. 448 k.c. jest odpowiednia, zważywszy na rozmiar doznanej przez powódkę krzywdy. Podkreślić należy, że zadośćuczynienie za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dobra osobistego powinno mieć przede wszystkim kompensacyjny charakter, musi więc przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość i uwzględniać okoliczności konkretnej sprawy. Przy jego ustalaniu winny być wzięte pod rozwagę takie okoliczności jak rodzaj dobra, które zostało naruszone, charakter stopnia nasilenia i czas trwania doznawania przez osobę, której dobro zostało naruszone, ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem m.in. poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rola jaką w rodzinie pełniła osoba zmarłego, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia. Po śmierci brata powódka załamała się psychicznie. Biegły uznał, że również obecnie powódka wymaga psychoterapii.

Brak zatem w okolicznościach sprawy podstaw do przyjęcia, że zasądzone w kwocie 9000 zł (po zmiarkowaniu o 10%) zadośćuczynienie jest nieadekwatne do doznanej przez powódkę krzywdy i rażąco zawyżone, czego usiłował dowieść pozwany.

Wbrew zarzutom skarżącego nie budzi również zastrzeżeń Sądu Okręgowego przyjęty przez Sąd Rejonowy 10% procent przyczynienia się poszkodowanego do zdarzenia. Wskazać należy, że o tym, czy obowiązek naprawienia szkody należy zmniejszyć ze względu na przyczynienie się, a jeżeli tak - w jakim stopniu należy to uczynić, decyduje sąd w procesie sędziowskiego wymiaru odszkodowania w granicach wyznaczonych przez art. 362 k.c. Decyzja o obniżeniu odszkodowania jest uprawnieniem sądu, a rozważenie wszystkich okoliczności in casu, w wyniku oceny konkretnej i zindywidualizowanej - jest jego powinnością. Do okoliczności, o których mowa w art. 362 k.c., zaliczają się - między innymi - wina lub nieprawidłowość zachowania poszkodowanego, porównanie stopnia winy obu stron, rozmiar doznanej krzywdy i ewentualne szczególne okoliczności danego przypadku, a więc zarówno czynniki subiektywne, jak i obiektywne. Samo przyczynienie ma charakter obiektywny, a elementy subiektywne mają znaczenie dopiero na etapie "miarkowania" odszkodowania. (por. wyrok SN z 19 listopada 2009 r. w sprawie IV CSK 241/09, Lex nr 677896; wyrok SN z 8 lipca 2009 r. w sprawie I PK 37/09, Lex nr 523542; podobnie wyrok SA w Lublinie z 9 kwietnia 2013 r. w sprawie I ACa 18/13, Lex nr 1313361).

Ustalając stopień przyczynienia się poszkodowanego Sąd Rejonowy uwzględnił wszystkie okoliczności zdarzenia w tym również akcentowany przez skarżącego fakt, że A. T. był w stanie nietrzeźwości oraz poruszał się rowerem niewyposażonym w autonomiczne oświetlenie. Zauważyć jednak należy, że A. T. poruszał się w sposób prawidłowy po jezdni, a to kierujący samochodem mimo niesprzyjających warunków atmosferycznych (ciemność, mgła) nie zachował należytej ostrożności i uwagi a także dozwolonej prędkości, co było bezpośrednią przyczyną wypadku. Zmiarkowanie szkody w przyjętym przez Sąd Rejonowy zakresie jest w realiach niniejszej sprawy w pełni uzasadnione.

Z powyższych przyczyn apelację w tej części jako niezasadną Sąd Okręgowy oddalił na podstawie art.385 k.p.c.

Prawidłowy jest natomiast zarzut skarżącego dotyczący nieprawidłowego rozstrzygnięcia o kosztach procesu t.j. w oparciu o zasadę wzajemnego zniesienia. Podstawy do wzajemnego zniesienia kosztów procesu zachodzą wówczas, gdy żądanie zostało uwzględnione w około połowie, przy mniej więcej równej wysokości kosztów procesu poniesionych przez każdą ze stron. Brak jest natomiast podstaw do wzajemnego zniesienia kosztów procesu w oparciu o art. 100 k.p.c. w wypadku istnienia znacznej różnicy kosztów poniesionych przez każdą ze stron oraz różnicy w kosztach, jaką powinna każda ze stron ponieść wskutek ostatecznego wyniku procesu. W okolicznościach niniejszej sprawy

roszczenie powódki zostało uwzględnione jedynie w 30% (domagała się 30000 zł tytułem zadośćuczynienia, zaś Sąd przyznał je w kwocie 10000 zł.).W tej sytuacji zachodziła podstawa do stosunkowego rozliczenia kosztów. Obie strony reprezentowane były przez fachowych pełnomocników i poniosły z tego tytułu porównywalne koszty procesu (2417 zł). Z uwagi na wynik sprawy pozwanemu należy się od powódki zwrot kosztów w kwocie 1691,90 zł (70% z 2417 zł) , zaś powódce od pozwanego w kwocie 725,10 zł (30% z 2417 zł). Po wzajemnej kompensacie kosztów, należne pozwanemu od powódki koszty wynoszą 966,90 zł (1691,90 zł – 725,10 zł).

Z powyższych przyczyn Sąd Okręgowy na podstawie art.386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie III (trzecim) w całości w ten sposób, że zasądził od A. M. na rzecz (...) S.A. w W. kwotę 966,80 zł. tytułem kosztów procesu.

Apelacja pozwanego została uwzględniona tylko w części co do rozstrzygnięcia o kosztach procesu, natomiast w części co do zapłaty kwoty 9000zł, apelacja została oddalona. Skarżący nie zaliczył do wartości przedmiotu zaskarżenia kwoty zaskarżonych kosztów. Taki wynik postępowania przed Sądem II instancji uzasadniał zastosowanie art. 100 k.p.c. zdanie drugie, tj. obciążenie pozwanego całością kosztów postępowania za drugą instancję poniesionych przez powódkę. Na koszty te złożyło się wynagrodzenie fachowego pełnomocnika powódki w kwocie 600 zł, wynikające z § 6 pkt 4 w zw. z § 12 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu Dz.U.2013.490 j.t..

SSO M. Bajor - Nadolska SSO T. Kołbuc SSO C. Klepacz